

MÅNEDSBLADET

Glemmer du

Amagers løsrivelse
Forfattere om Amager
Nr. 8 September 1997
Tårnby Kommunes
Lokalhistoriske Samling

Forfattere om Amager

Amager har sjældent været et yndet motiv for kunstnere og forfattere. Øen har til gengæld ofte været genstand for lidt komiske beskrivelser, der ikke ligefrem gav øen et bedre omdømme. Nedenfor gengives uddrag af kendte forfatters oplevelser af øen, som den fremstod for næsten 100 år siden.

Louis Bobé Amagerlandet

Louis Bobé (1867-1957) var historiker og forfatter. Hans forfatterskab omfattede bl.a. slægthistoriske værker og historisk-topografiske bøger. I sine erindringer Livsdagen lang, der udkom på Hagerups forlag i 1947 skriver han bl.a. følgende om sin barndomsoplevelser af Amager:

Ved Udgangen af den travle Torvegade, der Lørdag Aften fik sit mærkelige Præg af Forberedelser til Søndagen aabner sig Voldens Ring ved det hyggelige Ravelinhus, Accisebod i gamle Dage. Med ét staar man overfor den frie Udsigt til alle Sider over Vandet, med Amager for sig, "saa landligt nær ved Hovedstaden".....

Amagerland "min Barndoms stille Urtegaard" har skiftet Ham, siden jeg første Gang blev baaret derud paa stærke Arme og siden med min Moder Lørdag Eftermiddag i "Bussen" Kl. 5 svingede ud af Gæstgivergaarden "Elefanten"s Port paa Christianshavns Torv, indeklemt mellem bredhoftede Amagerkoner med mægtige Kurve, duftende af Kaffe og St. Croix Puddersukker.

Mine Forældre var nu og da i Ugeskiftet liggende Gæster i Kastrup hos en afgaaet Skolelærer og Cand. phil., som han kaldte sig, af den begavede, men sære Familie Thorson. Han elskede

lidenskabeligt at musicere paa Trommer, større og mindre, opstillede paa Rad. Den Gang havde han en Kunstfælle i den populære, saakaldte Trommekonge Schenstrøm paa Dyrehavshakken. En af Thorsons Kompositioner havde til Motiv den franske Revolutions Udbrud. Man hørte Folketummel, Opmarsch, ja endog en Tale af Lafayette. Min Fader maatte virke med i dette pompøse Tonemaleri. Da Udøverne af denne ædle Kunst med fuld Kraft lagde for til Satsen "Stormen på Bastillen", flygtede alle Spurvenerne fra Træerne, medens Kastrupperne strømmede til. Værtinden i Huset dyrkede Harmonikaen og aflokkede den følsomme Melodier, saasom: Vil du elske mig, naar Dagen lider.....

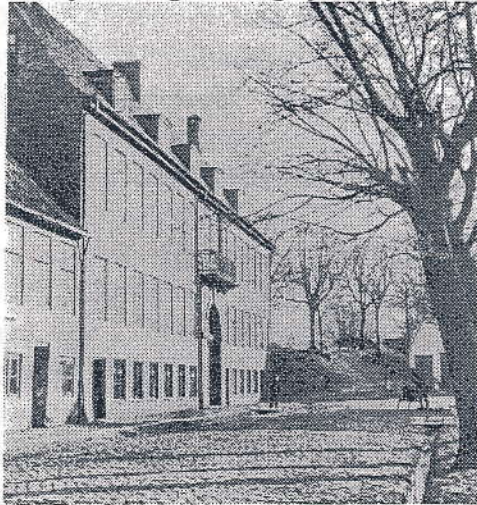
Som lille Dreng har jeg endnu været med til et Amagerbryllup, hvor alle var mødt i de maleriske Dragter, og en Gamling med Sølvknapper i Frakken og Susebuxer gned Violinen til en Reel. Med det blotte Navn "Amagermo'er" er en Stemning forsvunden, som Eftertiden ikke kan gensøde.

Otto Rung Fra min klunketid

Juristen og forfatteren Otto Rung (1874-1945) har i sine erindringer: Fra min klunketid, (udg. 1942 og 1985, Gyldendal) , beskrevet sin volontørtid på Amager Birks kontor på Christianshavn:

I disse samme stuer var ved århundredskiftet Amager Birks kontor. Salen, hvor man kom direkte ind fra trappen dirrede under et glammende gny af stemmer, der råbte, skældte, dikterede og formanede. Tværs over gulvet løb en blækbesudlet skranke. Og bag den tronede ved pulten birkets første og anden fuldmægtig, hver af dem med den yderst værdige titel af justitsråd, - skæggede,

mølædte i toppen og iført alpajakke. Og hele dagen spilledes foran denne rampe nye dybe og menneskelige tragedier eller vild og grotesk komedie. Alt foregik i dette rum fra den faderlige gamle overbetjent Madsens yderst diskrete forhør i en barnemordssag over den mistækte piges mugne og forbeholdne madmo'r, - en møllerenke i Tømmerup - til en dødsbo-opgørelse, ledet af den salvesfulde og værdige førstefuldmægtig.

Amager Birks kontor Ovengaden oven Vandet 2

Fra Tårnby var de tunge holstenske vogne kommen rullende, trukket af de svære langhalede øg, og amagerbønder med sørgeflor om flodsehatten og med sølvknapper ned langs vesten under diplomaten, var væltet ud og kom tungt og harkende op ad trappen, hvorpå de benovet tren hen foran den mørke skranke, der var blankslidt af åringers skyldbetyngede tommelfingre. For nu var fire føre og drevne bønderkarle blevet arvinger i gamle Cornelius Tønnesens stervbo! Og klumpen stod og skubbede sig tæt mod fuldmægtigpulten, mandfolkene forrest med mutte miner,

madammer og piger med kysehatte og sorte handsker, strengt holdt nede i ydmyg andagt. Blot en rap svigerinde med hænderne foldet over topmaven står stram og ligner fru Noah, der er trådt ud af arken og nok vil vide lidt besked om, hvordan landet egentlig ligger her omkring Ararat! Og om det også helt er ret, at hendes mand, lodsformand Dirk Cornelissen i Dragør ikke skal have den gamles merskumpibe med det ægte sølvbeslag! Og fuldmægtigen sidder og regner på arveafgiften, til han sveder, han kan ikke få den - til fuld tilfredshed for de efterladte! - nedsat helt til nul! "Men ret skal jo være ret!" Og han byder dem hver en mavebæltecigar af den særskilte dødsbo-kasse. Og bønderne fra Tårnby tager belevent om havaneseren efter at have aftørt fingrene i en folderig rødprykket lommeklud. - Røgen står fedladent vidt ud i rummet.

Amager var i den tid den komplette ø og fortøjet langt mindre massivt end nu til det københavnske fastland ved de to såre primitive broer. Og birkets enevælde over øen var blot indskrænket ved det Christianshavnske voldkvarter, der var et magistralt anneks til København. Men fra Enveloppevej ("Den overdækkede") og voldgraven langs ravelinen med den idylliske plet, Kaninøen, gik Amagergaden ud gennem de endnu ikke indlemmede Sundbyer, altså fra den lille gamle gule accisebod helt ud til sporvognens sidste stoppested, hvor grosserer Ebert var i færd med at skabe en by af villaer med gadenavne, der skulle minde publikum om Dyveke og Mo'r Sigbrit. Imellem lå et blandet kvarter af gamle brøstfaldne bøndergårde og beværtningshuse, isprængt enkelte fritvoksende murermester-kaserner. Og de nye vordende trafiklinier rakte allerede deres fortovsfliser langt ind igennem fælledgræsset. Herude stank det af dagrenovationens lossepladser, og det drønedes fra artilleriets skydebaner. Og langs den gamle hovedlandevej lå ståtækte rønner og - i hvert fald set i

formiddagslys! - særdeles skumle forlystelses-etablissemeter. Her lå "Håbet" og "Tylvten" samt de berømte, men meget billige steder, "Bon Esperance" og "Syven". Og her - langt ude i Amagerlandet, duftede det lunt fra limfabrikken, der hver nat kogte gamle knogler. Hvis det da ikke, når vindene blæste den vej, stank stærkere fra kløvermarkens kuler af gammel latrin. - Her oplevede Amager Birk sit sidste storheds-år i 1901, før det blev skåret ned og Sundbyerne gik tabt til den griske residensstad hinsides Kalveboderne.

Georg Brandes Amagers Løsrivelse

Litteraturkritikeren, filosofen og forfatteren Georg Brandes(1842-1927) påvirkede den offentlige mening med sine værker. Da Islands statsretslige stilling i forhold til Danmark blev diskuteret i 1905/1906 skrev Georg Brandes en artikel om emnet men brugte Amager til at latterliggøre Islands selvstændighedsbevægelse. Han skrev 2 artikler: Amagers løsrivelse og Amagers flag, begge artikler står i hans: Samlede Skrifter bind 3, udg. 1919 på Gyldendal. Her gengives fra artiklen: Amagers Løsrivelse skrevet under pseudonymet: Jens Piter Jespersen

Det kan ikke skjules for Nogen, der følger den politiske og aandelige Udvikling i Danmark, at der finder en midtpunktflydende Bevægelse Sted.

Sejge, om end tørre Jyder har gjort kraftigt gældende, at de ikke har Nationalbevidsthed tilfælles med andre Danske....

Kække Islændere har med Gny sat de Danske Stolen for Døren...

Naar vi Amagere hidtil har syntes sløve og ligegyldige, tilfredse med de Ydmygelser, vi har maattet døje, saa er idetmindste nu

Øjeblikket kommet, hvor vi tør hæve Hovedet og sige de øvrige Danske(man turde maaske sige: de Danske) vor sande Mening.... Amager betragtes gennemgaaende som et Biland til Sjælland..

Paa Amager har i Aarhundreder Kjøbenhavnerne ladet deres Henrettelser foregaa. Dertil var vor Ø god nok. Endnu den Dag i Dag: Naar en Kjøbenhavnner siger: Amager! og gør en betegnende Haandbevægelse, saa sigter denne Gestus til hin Skik. Kan der gives en større Krænkelse? Jo, der gives en eller to, der er større. På Christianshavn har Kjøbenhavnere anbragt deres Tugthus; til Amager kører de deres Renovation....

Jeg tør sige, at min Dag kun har faa fornøjelige Øjeblikke- thi den nationale Forsmædelse trykker mig- men det fornøjeligste Øjeblik er ubetinget, naar jeg skal passere Knippels eller Langebro og Broen saa gaar op eller svinger ud. I disse Øjeblikke og i dem alene er Amagers Løsrivelse fra Danmark en fuldbyrdet Virkelighed og ikke et fjernt og usikkert Fremtidsideal.....

Fuldt Selvstyre maa Amager selvfølgelig kræve, som det selvstændige Hele Øen er.

Hvorvidt Ikke- Amagere kan opnaa Indfødsret paa Amager, betragter de Fremskredne paa Øen endnu som et aabent Spørgsmaal...

Hvad Amager i vore Dage maa kræve er først og fremmest sit eget Flag. I Overensstemmelse med den paa Øen populære ogsaa ellers kendte Folkevis Amagermoer, giv mig gulerod! har flere af Ungdommen ønsket at se en Gulerod i Flaget. At dette maa være grønt siger sig selv, og mange har fundet at en lysende Gulerod paa en spinatgrøn Fanedug vilde tage sig ud og svare til den nationale Overlevering...

Vi behøver ikke andres Samtykke til at have vor egen Nationalsang. Den er allerede digtet.....:

Urtegaard, Blomsterjord,
Højnordens Havejord,
Hvor er du skøn og stor,
Amagermor!
O, vær os huld!
Rigets Muld!
Overflødighedshorn,

Ryst fra dit Guld
Frugter og korn,
Guleror, Hvideror
Rosenflor, Liljeflor
Amagermor!
Dig vil vi prise, vor Fædreneø,
og for dig vil vi dø.

Kai Friis Møller Verdenskrigen på Amager

Journalisten og forfatteren Kai Friis Møller (1888-1960) har i sin selvbiografi: Memoirer i utide (Thanning og Appel 1942) beskrevet sin tid i sikringstyrken på Amager i 1914. Han blev indkvarteret på en gård i Kastrup :

Først efter flere Timers Ventetid fik vi Oplysning om vort Bestemmelsessted: Kastrup, hvortil vi transporteredes i Sporvognstog, som paa Grund af vort ureglementerede Udseende vakte munter Opsigt ved alle Stoppesteder.....

Da jeg begyndte at længes efter et Måltid Middagsmad, drev jeg hjem til Gaarden, hvor jeg fandt Kokken i travl Virksomhed. Han var i Færd med at koge gule Ærter i den mægtige, indmurede Vaskekedel, hvor et Par Aarhundreder igennem de vekslende Adrian Geertsen'er og Geert Adriansen'ers Skidentøj var blevet kogt. Daaser med Kødkonserves varmede han paa den enkle Maade, at han - plump! - hev dem ud i Ærtesuppen med de giftige grønne og røde Papiretiketter paa, som langsomt løsnede sig og kogte ud i det fraadende gule Hav.

Jeg valgte at spise for egen Regning paa Traktørstedet Kastruplund, hvor Frikadellerne i hvert Fald havde den Fordel,

at jeg ikke havde bivaanet deres Tilblivelse. Efter Frikadellerne to Flasker Citronsodavand. Aaben og ærlig Udsenkning af Whisky til Soldaterne var nemlig forbudt, hvorfor den brave Vært var nødt til at gaa den Omvej at camouflere Whiskyen med denne Afholdsdrik, hvis Farve faldt nogenlunde sammen med dens egen. Paa Hjemvejen mødte jeg en lokal Landsbyskønhed, der fremkom med en frimodig Opfordring. Da jeg afslog den, svarede hun: "Skidt, saa gaar jeg ned paa Stranden; der er rigtige Infanterister"

Soldater fra sikringsstyrken i Kastruplund. 1914

Hvis du har billeder, oplysninger eller andet af lokalhistorisk interesse, så henvend dig til:

**LOKALHISTORISK SAMLING
KAMILLEVEJ 10
2770 KASTRUP
TLF. 32 46 05 45**

ÅBNINGSTID:

MANDAG	16-20
TIRSDAG	12-16
FREDAG	12-15

Lokalhistorisk Samling har desuden udstillinger på Kastrupgårdsamlingen:

Midt på Amager og Kastrup Glas

Åbent: tirsdag - søndag 14-17
onsdag tillige 19-21

Og på Plydsen, Amager Standvej 350:

Kastrupfiskerne og havnen, Plydsen, og Stoppenålen.

Åbent: Lørdag og søndag 13-17